

Τι είναι το εθνικό συμφέρον και ποιο το ελληνικό εθνικό συμφέρον στο Αιγαίο;

Τρίτη 28 Μαρτίου 2017, 00:03 - Τελευταία ενημέρωση: Δευτέρα 27/03/2017, 17:41

Κοινή χρήση

[-A](#) [+A](#)

Του Ανδρέα Ματζάκου*

Εισαγωγή

Πρώτος ο Θουκυδίδης, στην ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου, εντόπισε ότι μια από τις αιτίες που οδηγεί τις κοινωνίες σε πόλεμο, είναι το συμφέρον.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι πολίτες των δυτικών τουλάχιστον δημοκρατιών, άρχισαν να ακούν όλο και περισσότερο για το εθνικό συμφέρον και ότι αυτό είναι ο κινητήριος μοχλός της εξωτερικής πολιτικής των κρατών τους. Οι κυβερνήσεις έβαλαν στο λεξιλόγιο τους το εθνικό συμφέρον και την ανάγκη υπερασπίσεως του, προκειμένου να δικαιολογήσουν τις θυσίες των πολιτών τους. Θυσίες τόσο σε έμπυχο δυναμικό όσο και σε πολεμικό υλικό.

Αλλά τι ακριβώς είναι το εθνικό συμφέρον; Ποιος το καθορίζει; Πως το μαθαίνουν οι πολίτες; Πως το υπερασπίζεται ένα κράτος; Και εξετάζοντας τον δικό μας περίγυρο, τι συμφέρει την Ελλάδα στο Αιγαίο; Σε αυτά τα ερωτήματα

θα προσπαθήσει να απαντήσει το παρόν άρθρο, εντός των περιορισμών στους οποίους υπόκεινται τέτοια άρθρα.

Στην αρχή θα οριστεί τι είναι το εθνικό συμφέρον, στη συνέχεια θα αναφερθούν οι βασικές διακρίσεις συμφερόντων, θα εξεταστεί πως ένα κράτος υπερασπίζεται τα συμφέροντα του συνήθως, θα αναφερθεί εν συντομία το ελληνικό εθνικό συμφέρον στο Αιγαίο σε σχέση με την Τουρκία και το άρθρο θα κλείσει με επίλογο.

Τι είναι το Εθνικό Συμφέρον

Το εθνικό συμφέρον είναι μια σύνθετη έννοια που περιλαμβάνει αξίες που ένα κράτος υπερασπίζεται, συμβατή όμως με την αντικειμενική πραγματικότητα του διεθνούς περιβάλλοντος στο οποίο διαμορφώνονται οι σχέσεις των κρατών. Η έννοια αυτή του συμφέροντος, εμπεριέχει συνήθως τους εξής σκοπούς:

- Την φυσική ασφάλεια του κράτους, με την έννοια τόσο της ασφαλείας των πολιτών του, όσο και της εδαφικής του ακεραιότητας.
- Την οικονομική του ευημερία.
- Την πολιτική του ανεξαρτησία και την εξασφάλιση της κυριαρχία του εντός των συνόρων του.¹

Γενικώς το εθνικό συμφέρον εκφράζει τις ανάγκες και τις φιλοδοξίες που έχει ένα κράτος σε σχέση με άλλα κυρίαρχα κράτη με τα οποία αλληλεπιδρά στον διεθνή του περίγυρο.² Είναι το θεμέλιο επάνω στο οποίο αναπτύσσεται η Εθνική Στρατηγική για την εξωτερική πολιτική των κρατών.

Τα εθνικά συμφέροντα ενός κράτους καθορίζονται από την πολιτική του ηγεσία, η οποία θεωρείται δεδομένο, ότι είναι ικανή να εκτιμήσει το διεθνές περιβάλλον προκειμένου να εντοπίζει τόσο ευκαιρίες για την προώθηση τους, όσο και απειλές εναντίον τους.

Διάκριση Συμφερόντων

Στο άρθρο θα αναφερθεί μόνο η κυριότερη διάκριση των συμφερόντων, σε δυο μεγάλες κατηγορίες: τα ζωτικά και τα δευτερεύοντα.³ Τα ζωτικά συμφέροντα είναι αυτά από τα οποία εξαρτάται η επιβίωση του κράτους, δηλαδή η εδαφική του ακεραιότητα, η κυριαρχία και η ανεξαρτησία του. Τα ζωτικά συμφέροντα δεν τίθενται υπό διαπραγμάτευση, όταν δε τίθενται σε κίνδυνο, ένα ορθολογικό κράτος δεν διστάζει να προσφύγει σε πόλεμο.

Τα δευτερεύοντα δεν εγκυμονούν κίνδυνο για την ύπαρξη του κράτους, είναι πιο περιορισμένα και λιγότερο σημαντικά. Για την προώθηση ή την υπεράσπιση τους, συνήθως δεν απαιτείται η χρήση της στρατιωτικής ισχύος. Πρακτικά η προώθηση της οικονομικής συνεργασίας των χωρών της Βαλκανικής, δεν είναι της ίδιας σημασίας για την Ελλάδα, όσο η μη αλλαγή του καθεστώτος (status quo) στο Αιγαίο. Δεν αποκλείεται ένα ζήτημα που

θεωρείται ζωτικό για ένα κράτος, να θεωρείται ως δευτερεύον για ένα άλλο. Για παράδειγμα ο πόλεμος στο Ιράκ το 2003, ενώ για τις ΗΠΑ αποτελούσε ζωτικό συμφέρον, για μια μικρότερη χώρα που είχε στείλει δυνάμεις στην δυτική συμμαχία και συμμετείχε στον πόλεμο, δεν ήταν.

Πως ένα κράτος προωθεί τα εθνικά του συμφέροντα

Τα εθνικά συμφέροντα προωθούνται με την εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για την Εξωτερική Πολιτική η οποία δεν είναι παρά ένα σχέδιο, για την συντονισμένη χρήση όλων των εργαλείων που διαθέτει η κρατική μηχανή. Τα κυριότερα εξ' αυτών των εργαλείων είναι, η οικονομία, η διπλωματία, ο πολιτισμός, οι κυβερνοδυνατότητες και η στρατιωτική ισχύς.

Όταν ένα κράτος έχει την απαραίτητη ισχύ από τον καιρό της ειρήνης, συνήθως προωθεί τα συμφέροντα του δια της διπλωματικής οδού και της συνάψεως συμμαχιών. Η ισχύς δημιουργεί κύρος και το κύρος είναι το καθημερινό νόμισμα στην αρένα των διεθνών σχέσεων. Το κύρος χτίζεται δύσκολα, αλλά είναι χρήσιμο διότι αποφεύγεται η προσφυγή στην βία. Εάν όμως το κύρος δεν πείθει κάποιον ανταγωνιστή ενώ διακυβεύονται ζωτικά συμφέροντα του κράτους, τότε αυτό πρέπει να έχει την απαραίτητη πολιτική βούληση για χρήση της σκληρής του ισχύος προκειμένου να τα υπερασπιστεί. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η ομοψυχία του πολιτικού συστήματος και η συνοχή της κοινωνίας που θα κληθεί να πληρώσει το τίμημα, παίζουν πολύ μεγάλο ρόλο στις ενέργειες που τελικώς θα αναλάβει ή θα αποφύγει να κάνει ένα αντίπαλο κράτος σε μια κρίση.

Πως όμως οι πολίτες ενός κράτους μαθαίνουν ποιο είναι το εθνικό τους συμφέρον; Βασικώς μέσω της παραδόσεως και της παιδείας. Το κράτος που παρέχει την δημόσια παιδεία, καθορίζει και το περιεχόμενο της. Λογικά κανένα κράτος δέχεται οι μελλοντικοί του πολίτες να διδάσκονται στα σχολεία του θεωρίες που υπονομεύουν τα θεμέλια και τις αρχές στις οποίες στηρίζεται.⁴ Έτσι είναι κεφαλαιώδους σημασίας για την συνέχεια ενός κράτους, η συγκρότηση των δασκάλων και καθηγητών όλων των βαθμίδων καθώς και τα περιεχόμενα των σχολικών εγχειριδίων. Ας θυμηθούμε ότι πρόσφατα, στις 14 Νοεμβρίου του 2016, δυο υπάλληλοι του ΥΠΕΞ της Αλβανίας συνελήφθησαν στην Κακαβιά έχοντας στις αποσκευές τους βιβλία γεωγραφίας με χάρτες της μεγάλης Αλβανίας, προκειμένου να μοιραστούν σε σχολεία στα οποία φοιτούν Αλβανοί μαθητές, στην Ελλάδα.

Βεβαίως δεν πρέπει να λησμονούμε ότι, μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, τα Μέσα Μαζικής Ενημερώσεως άρχισαν να παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Κατά συνέπεια, η θεματολογία των διαφόρων εκπομπών, ο τρόπος που παρουσιάζουν ή δεν παρουσιάζουν σημαντικά γεγονότα που άπτονται της εθνικής ασφαλείας, έχει άμεσο αντίκτυπο στην κοινή γνώμη. Τα εθνικά συμφέροντα καταγράφονται στην Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας, η οποία αποτελεί μια συμπεφωνημένη καταγραφή μειζόνων θεμάτων, η επίτευξη των οποίων προωθεί το εθνικό συμφέρον. Το έγγραφο αυτό δεσμεύει όλες τις πολιτικές δυνάμεις ενός ορθολογικού κράτους, οριοθετώντας μια γραμμή πέραν της οποίας καμία πολιτική δύναμη δύναται να συμφωνήσει ή να ασκήσει δική της πολιτική.

Το Ελληνικό Εθνικό Συμφέρον στο Αιγαίο

Δυστυχώς η χώρα μας δεν γειτνιάζει με χώρες με ευρωπαϊκή νοοτροπία. Η τουρκική απειλή είναι ορατή δια γυμνού οφθαλμού, έχει εκφραστεί με τον πιο επίσημο τρόπο δια του casus belli, ενώ και χώρες στα βόρεια σύνορα μας εκφράζουν τον αλυτρωτισμό τους με διάφορους τρόπους.

Στο Αιγαίο, ζωτικό ελληνικό συμφέρον είναι η διατήρηση του status quo, δηλαδή του καθεστώτος των νησιών, όπως ορίστηκε στις Συνθήκες της Λωζάνης του 1923 και των Παρισίων του 1947. Ακόμα και μια βραχονησίδα εάν χαθεί για την χώρα μας στο Αιγαίο, τίθεται εν αμφιβόλω όλη η Συνθήκη της Λωζάνης. Γι' αυτό και ο Πρόεδρος της γείτονος, μιλά ανοικτά πλέον για την ανάγκη αναθεώρησής της. Η καρδιά της Ελλάδος χτυπά στο Αιγαίο. Ο έλεγχος του είναι μείζονος σημασίας για την χώρα. Χωρίς τον έλεγχο του Αιγαίου, περιορίζεται σημαντικά η γεωστρατηγική αξία του της ηπειρωτικής Ελλάδας, ενώ αυξάνεται η γεωστρατηγική αξία της Τουρκίας για τα δυτικά συμφέροντα. Αυτός είναι και ο λόγος που η Τουρκία έχει θέσει ως εθνικό της στόχο, την διχοτόμηση του Αιγαίου στον 25^ο μεσημβρινό. (Βλέπε Χάρτη)

ΧΑΡΤΗΣ ΑΙΓΑΙΟΥ ΜΕ 25^ο ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΟ

Ο 25^{ος} μεσημβρινός αφήνει ανατολικά του τα μεγάλα νησιά μας και φυσικά όλες τις νησίδες που εξαρτώνται από αυτά. (Βλέπε Χάρτη. Νησιά μέσα σε μαύρο κύκλο) Αυτός ο στόχος είναι μια μεθοδική προσπάθεια της Τουρκίας, με την χρήση των αεροναυτικών της δυνάμεων, με τις συνεχείς παραβιάσεις του Ελληνικού Εναερίου Χώρου και των Ελληνικών Χωρικών Υδάτων από το 1974 και μετά και, με την δική μας αδικαιολόγητη υποχωρητικότητα.

Ο έλεγχος του Αιγαίου από την Ελλάδα πρέπει να φθάνει μέχρι και την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) της Κύπρου, ώστε αφ' ενός μεν να

έχουμε ενιαίο αμυντικό χώρο με την Κύπρο, αφ' ετέρου οι δυο χώρες να μπορέσουν να εκμεταλλευτούν τους φυσικούς πόρους που υπάρχουν στην λεκάνη της ΝΑ Μεσογείου. Στην σύνδεση των αμυντικών χώρων Ελλάδος-Κύπρου, σημαίνοντα ρόλο παίζει η ύπαρξη της ΑΟΖ του Καστελόριζου, νήσου η οποία ανήκει στο Αιγαίο και όχι γενικώς και αορίστως κάπου στην Μεσόγειο όπως ισχυριζόταν ο κ. Νταβούτογλου. Είναι αδήριτη ανάγκη συνεπώς, η Ελλάδα να έχει πάντοτε την απαραίτητη ισχύ ώστε να μπορεί να εξασφαλίζει τα κυριαρχικά της δικαιώματα στο Αιγαίο.

Επίλογος

Ο αγώνας στο Αιγαίο, είναι πρώτα από όλα αεροναυτικός. Ο σκοπός είναι να μην φθάσουν αποβατικά σκάφη σε καμία ακτή μας. Η άμυνα του εδάφους των νησιών μας από τον στρατό έπεται. Ο εξοπλισμός των νησιών μας είναι αδήριτη ανάγκη που επιβάλλεται από την τουρκική απειλή. Η Ταξιαρχία Πεζοναυτών της Τουρκίας εδρεύει απέναντι από την Χίο, στον κόλπο της Σμύρνης, στις δε μεγάλες αεροναυτικές ασκήσεις με την επωνυμία "EFES", η Τουρκία δοκιμάζει το δόγμα καταλήψεως νήσων των ενόπλων δυνάμεων της. (Βλέπε Φωτογραφία)

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΕΩΣ EFES

Η Συνθήκη της Λωζάνης προβλέπει ότι τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου που ευρίσκονται σε απόσταση 3 μιλίων από τις ακτές της Μικράς Ασίας ανήκουν στην Τουρκία (Πλην της Ίμβρου, Τενέδου και Λαγουσών νήσων). Τίποτα άλλο. Και αυτό όχι γιατί οι συμβαλλόμενοι στην Συνθήκη ήταν γενναιόδωροι με την Ελλάδα, αλλά γιατί γνώριζαν ότι εμείς υποχωρούσαμε από τις πατρογονικές μας εστίες. Δεν έχουμε κανένα λόγο να εγκαταλείψουμε αυτές τις προβλέψεις. Όμως η υπεράσπιση των εθνικών συμφερόντων χρειάζεται πολιτική βούληση και συνέπεια στην εφαρμογή μιας Εθνικής Στρατηγικής Ασφαλείας. Η ιστορία μας είναι γεμάτη θυσίες ηρώων που έπεσαν στον βωμό του καθήκοντος για την προάσπιση των συμφερόντων του έθνους. Αρκεί οι

πολίτες να τα έχουν ενστερνιστεί, η δε ηγεσία να εμπνέει την θυσία, όταν χρειαστεί.

***Ο Ανδρέας Ματζάκος είναι απόστρατος αξιωματικός του Στρατού Ξηράς, κάτοχος μεταπτυχιακού στις Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές. Είναι δόκιμος ερευνητής στον Τομέα Αμυντικών Θεμάτων του Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων του Παντείου Πανεπιστημίου και μέλος του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών.**

Πηγές

Θουκυδίδης, Άπαντα, Τόμος 1, Ιστοριών Α, Εκδόσεις Κάκτος, 1992.

Terry Deibel, Foreign Affairs Strategy, *‘Logic for American Statecraft’*, Cambridge, 2010.

Donald Nuechterlein, *‘United States National Interests in the 1980s’*, Kentucky University Press, 1985.

Hans Morgenthau, *‘Another Great Debate: The National Interest of the USA’*, The American Political Science Review, Vol 46, No 2.

Edward Carr, *‘Η Εικοσαετής Κρίση 1919-1939’*, Εκδόσεις Ποιότητα, 2011.

1 Terry Deibel, Foreign Affairs Strategy, *‘Logic for American Statecraft’*, Cambridge, 2010, Σελ 128-130.

2 Donald Nuechterlein, *‘United States National Interests in the 1980s’*, Kentucky University Press, 1985, Σελ 7.

3 Hans Morgenthau, *‘Another Great Debate: The National Interest of the USA’*, The American Political Science Review, Vol 46, No 2, Σελ 943.

4 Edward Carr, *‘Η Εικοσαετής Κρίση 1919-1939’*, Εκδόσεις Ποιότητα, 2011, Σελ 182.